

**ПРОБЛЕМНІ АСПЕКТИ ВИБОРУ РЕЗЕРВНОЇ ВАЛЮТИ ПРИ УПРАВЛІННІ
ЗОЛОТОВАЛЮТНИМИ РЕЗЕРВАМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ ФОРМУВАННЯ
МУЛЬТИВАЛЮТНОГО КОШИКУ: СВІТОВІ ТЕНДЕНЦІЇ ТА УКРАЇНА**

В умовах трансформації економічних та соціальних процесів в Україні, формування та розвитку банківської системи винятково важливого значення набуває посилення ролі центрального банку країни як провідника грошово-кредитної політики. Виконання основної функції Національного банку України – забезпечення стабільності національної валюти – зумовлює об'єктивну потребу в наявності золотовалютних резервів та управління ними.

Формування та управління золотовалютними резервами країни є органічною складовою діяльності центрального банку, що безпосередньо впливає на можливості ефективного використання ним основних інструментів валютного регулювання, зокрема, таких, як девізна політика, встановлення режиму валютного курсу, регулювання сальдо платіжного балансу тощо. Необхідним елементом валютної політики, пов'язаної з формуванням та управлінням офіційними золотовалютними резервами країни, є визначення їх оптимальної структури.

Актуальність цього питання особливо підвищується у зв'язку з останніми тенденціями розвитку провідних світових економік, нестабільністю фінансових ринків, значною волатильністю валютних курсів, що змушує центральні банки диверсифікувати свої золотовалютні резерви і ставить проблему вибору резервної валюти.

Резервна валюта (reserve currency) – це валюта країни, в якій центральні банки інших країн формують і зберігають свої офіційні золотовалютні резерви. Це вузьке трактування суті резервної валюти, яке означає, що теоретично будь-яка національна валюта може стати резервною, якщо у ній формують свої резерви зарубіжні центральні банки. В дійсності це далеко не так, оскільки для визнання певної національної валюти резервною потрібен ще комплекс відповідних економічних передумов, які визначають крайню обмеженість кола резервних валют.

Сьогодні основними валютами, що виконують роль резервних, виступають: долар США; євро; японська єна; англійський фунт стерлінгів; швейцарський франк.

У зв'язку з цим уточнюючим (більш вузьким) терміном, що визначає резервну валюту, є ще поняття ключової валюти. Ключові валюти (vehicle currency) – це національні кредитні гроші провідних розвинутих країн світу, що використовуються у міжнародному обороті. Таке використання валюти, зокрема, передбачає:

- обслуговування зовнішньоторговельних операцій;
- забезпечення міжнародного руху капіталу;
- вираження цін у зовнішньоторгових угодах;
- використання у якості бази для вираження обмінних курсів більшості;
- валют інших країн;
- забезпечення функціонування механізму валютних інтервенцій.

Зазначені умови не завжди діють у комплексі (як для долара США та євро) для всіх валют. Наприклад, швейцарський франк не є валютою зовнішньоторговельних операцій, однак використовується як резервна валюта, оскільки швейцарські банки мобілізують значні грошові кошти і забезпечують надійне розміщення капіталу. Фунт стерлінгів, незважаючи на зменшення ролі Великої Британії на світових ринках, зберігає за собою роль резервної валюти з огляду на розвинуту в усьому світі банківську мережу цієї країни.

Для більш повної оцінки вартості певної грошової одиниці використовується таке поняття як кошик валют, оскільки просте порівняння двох валют не дає можливості адекватно оцінити реальну вартість тієї чи іншої валюти.

Валютний кошик – це умовний набір валют з метою встановлення курсу національної валюти по відношенню до інших валют або з метою створення міжнародної розрахункової грошової одиниці, що враховує динаміку зміни курсів усіх валют, що входять у кошик. За своєю структурою даний показник може бути двох видів - бівалютним або мультивалютним. В першому випадку використовується всього дві грошові одиниці, в останньому три і більше. Найбільш вживаним є мультивалютний кошик, оскільки завдяки його використанню відбувається більш повна оцінка ситуації. Необхідність створення даного інструменту мотивується тим, що будь-яка валюта має досить не стабільний курс, а при укладенні довгострокових контактів курсова різниця іноді може скласти кілька відсотків, що абсолютно не прийнятно для одного з контрагентів. А застосування корзини валют дозволяє штучно створити якусь грошову одиницю, курс якої буде змінюватися під дією інших її валют.

Склад валютного кошика визначається цілями, для яких вона використовується. Але зазвичай в її формуванні беруть участь кілька найпопулярніших світових валют, частка яких має найбільшу вагу у світовій економіці. Наприклад, МВФ (Міжнародний Валютний Фонд) для створення своєї валютної корзини використовує такі грошові одиниці як – американський долар, євро, британський фунт і японська ієна. У результаті на світ з'являється така розрахункова одиниця як SDR (Special Drawing Rights).

Крім SDR широке застосування отримала й інша світова розрахункова одиниця Wocu (World Currency Unit), її формування відбувається на підставі кошика валют країн великої двадцятки. Що дозволяє назвати Wocu більш точним показником оцінки курсу світових валют.

В даний момент в Україні курс гривні фіксується щодо долара, але є думки серед провідних фахівців з економічного розвитку, що гривню доцільно прив'язати до мультивалютного кошика. В такий кошик можуть увійти, крім долара, євро, російський рубль, злотий, фунт стерлінгів.

Переваги мультивалютного кошика для України є нівелювання валютних ризиків та забезпечення купівельної спроможності. До недоліків мультивалютного кошика для України можна віднести те, що дозволяти жорстку прив'язку курсу до (мультивалютного) кошику, враховуючи значні коливання, дуже складно. Необхідно мати відповідні золотовалютні резерви для того, щоб мати можливість втручатися тоді, коли це необхідно. Також, потрібно враховувати те, що з початку 2012 року міжнародні валютні резерви України, у зв'язку з поверненням чергового траншу кредиту МВФ, скоротилися на 5,7%, або на \$ 1,8 млрд, і зараз становлять \$ 26,995 млрд.

Впровадження мультивалютного кошика можливо, якщо в нього будуть включені валюти, які активно використовуються в економіці країни. Немає сенсу включати злотий, оскільки українсько-польські торгові взаємини не настільки активні.

Політика застосування кошика валют може виявитися для населення менш зрозумілою, ніж існуюча прив'язка до долара США, що обернеться недовірою до грошово-кредитній політиці НБУ. Втім, зростання попиту на валюту з боку населення в такій ситуації може підвищитися лише на першому етапі. Згодом очікується зворотний процес, що дозволить НБУ отримати ефект за рахунок зменшення попиту на національну валюту.

Якщо зібрати валютний кошик, то всі валютні ризики нівелюються. Якщо купівельна спроможність однієї валюти впаде, то зросте купівельна спроможність іншої. Політика фіксування гривні до валютного кошика дозволить зберегти стабільність, яка є дуже важливим фактором, що забезпечує купівельну спроможність.

Я вважаю, що впровадження плаваючого валютного курсу та мультивалютного кошика необхідні, але при стабільному економічному розвитку. Зміни валютно-курсової політики краще проводити в той час, коли валютний ринок знаходиться в більш-менш рівноважному стані і є передумови для посилення курсу, а не в ситуації підвищення девальваційних очікувань. Режим гнучкого валютного курсу можна вводити тільки за сприятливої ситуації з платіжним балансом в країні. Зараз ситуація в країні нестабільна: дефіцит поточного рахунку, негативні зовнішні фактори, пов'язаних з ситуацією в зоні євро, відсутній діалог з МВФ, який скорочує золотовалютні резерви.

Таким чином, основними завданнями центрального банку у формуванні оптимальної структури офіційних золотовалютних резервів за складом валютних активів, включених до них, є:

- забезпечення відповідності структури золотовалютних резервів спрямуванню платежів за зовнішньоекономічними операціями й обслуговуванню зовнішнього боргу країни;
- недопущення знецінення резервних активів унаслідок коливання курсів різних іноземних валют, що входять до їх складу.

Формування належної структури золотовалютних резервів центральним банком дає йому змогу належним чином виконувати власні функції з регулювання валютних відносин передусім у плані підтримання зовнішньої стабільності національних грошей і рівноваги платіжного балансу. Крім того, валютні резерви є важливою складовою емісійного механізму, виступаючи одним із видів забезпечення національних грошей у складі активів центрального банку. А тому оптимальна структура валютних резервів є також одним із факторів гарантії стабільності внутрішнього грошового обігу в країні.

ТРИШИНА Тетяна Валеріївна, студентка IV курсу напряму підготовки “Фінанси і кредит” Дніпропетровського університету імені Альфреда Нобеля

Наукові інтереси: фінанси, мультивалютний кошик, резервні валюти світу.